

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการพิจารณาของการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น คือวิธีการซึ่งบุคคลที่ต้องถูกบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องปฏิบัติ เพื่อให้การได้ เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าผู้แพคดียินดีปฏิบัติตามด้วยความ เต็มใจก็ไม่มีปัญหาอันใด แต่ถ้าผู้แพคดีไม่ยินยอมปฏิบัติตามโดยดี ก็จะถูกบังคับโดยพนักงาน เจ้าหน้าที่ของศาลหรือของรัฐบาลให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

วิธีการ เช่นนี้ เป็นวิธีจำเป็นที่รัฐจะต้อง เข้าช่วย เหลือจัดการ เพื่อให้ข้อพิพาทได้ระงับไปด้วยความ เที่ยงธรรม จะเห็นได้ว่าวิธีที่รัฐ เข้าจัดการบังคับคดี เสียเอง ก็เพื่อระงับการวิวาทบาดหมางระหว่างบุคคล เพื่อจะป้องกันผู้ที่มีกำลังน้อยไม่ให้ เสียเปรียบผู้ที่มีกำลังมาก ไม่ให้คนชื้อเสียเปรียบคนโกง ดังนี้ เป็นต้น ถ้าหากรัฐจะไม่ เข้าจัดการปล่อยให้คู่กรณีจัดการบังคับคดีกันเองแล้ว คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นอาจไร้ผล ถ้าหากผู้แพคดีเป็นคนทุจริต ฉ้อฉล หรือไม่ตั้งใจจะปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น โดยเหตุนี้กระบวนการพิจารณาจึง เปิดโอกาสให้คู่กรณีผู้ที่ชนะคดีให้ขอความช่วยเหลือของรัฐ ที่จะจัดการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยทางพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ เป็นไปโดย เที่ยงธรรม

การที่รัฐจะ เข้าไปจัดการบังคับคดีนั้น อาจต้อง ประสพอุปสรรคและความยุ่งยากบางประการ เพราะการบังคับคดีจะต้องกระทบกระ เทือนถึงผลประโยชน์และส่วนได้ เสียของบุคคลต่าง ๆ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องมีผลประโยชน์หรือส่วนได้ เสียชดกันไม่มากก็น้อย เป็นต้นว่า

ประการที่ 1 ผลประโยชน์ของเจ้าหนี้ และ ผลประโยชน์ของลูกหนี้

1. ผลประโยชน์ของเจ้าหนี้ ก็คือเจ้าหนี้ต้องการให้ได้รับผลตามคำพิพากษาโดยเร็วและโดยบริบูรณ์ที่สุดที่จะทำได้ ถ้าหากไม่สำเร็จประโยชน์ดัง เช่นว่ามานี้ อาจ เกิดผลคือทำให้เจ้าหนี้มีความรู้สึกไม่ เชื่อถือกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย

2. ผลประโยชน์ของลูกหนี้ก็คือ ลูกหนี้ต้องการให้ถูกบังคับในการปฏิบัติชำระหนี้โดยวิธีหลีกเลี่ยงความเสียหาย เป็นที่สุดที่จะทำได้ หากไม่สำเร็จประโยชน์ เช่นว่านี้อาจเกิดผลคือ ลูกหนี้อาจมีความรู้สึกไม่พอใจในการที่ต้องถูกบังคับคดี

ประการที่ 2 ในกรณีมีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหลายคนเจ้าหนี้ทุก ๆ คนต่างจะระวังผลประโยชน์ของตนให้ได้รับผล เท่าเทียมกันไม่เสียเปรียบซึ่งกันและกัน ซึ่งตกเป็นภาระของเจ้าพนักงานบังคับคดีและศาลจะต้องอ่านนัยตามความประสงค์ของเจ้าหนี้เหล่านั้น หากไม่ได้สมประสงค์ เช่นว่ามานี้ อาจบังเกิดผลไม่พอใจต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา เช่นกัน

โดยเหตุดังกล่าวมานี้ บทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยการบังคับคดีจะต้องมีหลักให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้แพ่งคดีได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อไม่ให้มีการหลีกเลี่ยงโดยไม่สุจริต ถ้าหากลูกหนี้ผู้ใดกระทำการทุจริตอาจถูกลงโทษปรับหรือจำคุก แต่การยึดหรืออายัดนั้นก็ต้องกระทำเพียงเพื่อให้ได้ทรัพย์สินพอชำระหนี้ ต้องไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ลูกหนี้ โดยไม่จำเป็นและจะต้องเหลือทรัพย์สินไว้ให้ลูกหนี้ เพื่อดำรงชีพต่อไปบ้างตามสมควร

อย่างไรก็ดี ถ้าหากจะมีแต่เฉพาะวิธีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งภายหลังที่ศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งแล้วเท่านั้น อาจไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้ผู้ชนะคดีเสมอไป เพราะในระหว่างการพิจารณา ก่อนที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่ง ลูกหนี้ที่ไม่สุจริตอาจกระทำการให้บังเกิดผลเสียหายแก่เจ้าหนี้ ซึ่งโดยวิธี เช่นนั้น อาจทำให้การบังคับตามคำพิพากษาของศาลไม่อาจกระทำได้ผล

โดยเหตุนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 ลักษณะ 1 จึงได้มีบัญญัติ "วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา" ขึ้นไว้เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของคู่กรณีตามสมควร เป็นเครื่องมือที่เจ้าหนี้ที่ผู้ชนะคดีอาจดำเนินการ เพื่อป้องกันความเสียหายของตนได้ โดยกฎหมายได้วางหลักเกณฑ์และเหตุผลให้ศาลใช้ประกอบการพิจารณา ก่อนที่จะมีคำสั่งตามคำขอของคู่ความได้

"วิธีการชั่วคราวก่อนคำพิพากษา" มิใช่ เป็นส่วนหนึ่งของการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เมื่อคู่ความฝ่ายใดชนะคดีแล้ว ประสงค์จะให้ได้รับผลตามคำพิพากษาก็ต้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งต่อไป

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า หากจะมีแต่วิธีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเท่านั้นหาเพียงพอที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของเจ้าหนี้ได้ไม่ โดยเหตุว่าถ้าลูกหนี้ไม่สุจริตแล้วอาจหาความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ได้เป็นอันมาก ดังจะเห็นได้โดยวิธีการกระทำเช่นต่อไปนี้

1. โดยลูกหนี้ยื่นกระทำซ้ำซึ่งการตั้งที่ได้กระทำมาแล้วนั้นต่อไปในระหว่างการพิจารณา

2. โดยลูกหนี้ถือโอกาสกระทำให้การพิจารณาล่าช้า เพื่อหาวิธีหลีกเลี่ยงการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งจะทำให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เป็นไปไม่ได้ หรือไร้ผลเสียก่อนคดีถึงที่สุด เช่น ลูกหนี้ทำให้เสียเปล่า หรือทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่พิพาทนั้น เสีย หรือโอนชุกซ่อนทรัพย์สินซึ่งอาจถูกยึดมาบังคับคดีตามคำพิพากษานั้น เสีย หรือย้ายที่อยู่และทรัพย์สินออกไปนอกอำนาจศาล เพื่อให้เป็นการยากแก่การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เป็นต้น

การกระทำดังกล่าวมานี้ ย่อมเห็นได้ว่าจะบังเกิดผลทำให้เป็นการขัดขวางต่อการบังคับคดี และในบางกรณีอาจเป็นความผิดในทางอาญาด้วยก็ได้ (ดูประมวลกฎหมายอาญามาตรา 349, 350)

โดยเหตุนี้ กฎหมายจึงได้กำหนดวิธีการขึ้นไว้เพื่อโจทก์จะได้ดำเนินวิธีการในอันที่จะป้องกันผลประโยชน์ส่วนได้เสียของคนก่อนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยกำหนดวิธีการไว้ 3 วิธีคือ

1. ขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยชั่วคราว การยึด หรืออายัดนี้อาจทำได้รวมทั้งจำนวนเงินหรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นลูกหนี้จำเลยอยู่และถึงกำหนดจะต้องชำระให้แก่จำเลย การยึดหรืออายัดนี้ก็คงทำโดยวิธีเดียวกับวิธียึดทรัพย์ เมื่อมีคำพิพากษาแล้ว เมื่อยึดแล้วก็มอบให้เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือ เจ้าพนักงานอื่นใดที่ศาลเห็นสมควร เป็นผู้เก็บรักษาไว้

2. ขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้จำเลยกระทำความซ้ำหรือกระทำต่อไป ซึ่งการละเมิดหรือการผิดสัญญาหรือการกระทำที่ถูกร้อง หรือให้หยุดหรือป้องกันการเปลี่ยนแปลง การบุบสลาย การโอน การขาย การยกย้าย หรือการจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินใด ๆ ที่พิพาท จนกว่าคดีจะถึงที่สุดหรือศาลมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

3. ขอให้ศาลมีคำสั่งจับกุมและกักขังจำเลยไว้ชั่วคราว

นอกจากที่กล่าวมานี้ จะเป็นโจทก์หรือจำเลยก็ดี เมื่อมีเหตุผลอันสมควรแล้ว อาจขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของคนในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับคดีตามคำพิพากษาได้ เช่น ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนำทรัพย์สินหรือเงินที่พิพาทมาวางต่อศาลหรือบุคคลภายนอก หรือให้ผู้จัดการหรือผู้รักษาทรัพย์สินของห้างร้านที่ทำการค้าขายที่พิพาทหรือให้จัดให้บุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่ในความปกครองของบุคคลภายนอก เป็นต้น แต่คนภายนอกคดี เช่นโจทก์ในคดีอีกเรื่องหนึ่งไม่มีสิทธิจะร้องขอความคุ้มครอง เช่นร้องขอให้ศาลงดการขายทรัพย์สินที่ถูกยึดไว้เพื่อรอคดีของตนพิพากษาให้ชนะคดีเสียก่อน จะได้ขอเจียดทรัพย์ตั้งนี้หาได้ไม่

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายผนวกเข้ากับข้อเท็จจริงแล้ว ผู้วิจัยพบว่ายังมีปัญหาด้านทางปฏิบัติ เกิดขึ้นหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการอายัดที่ดิน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัญหาต่างๆ ควรได้มีการศึกษาและวิเคราะห์ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

ในการทําวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาระเบียบ วิธีการและหลักเกณฑ์ของการอายุัดที่ดินในส่วนวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาคตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบและปัญหาอันเนื่องมาจากการอายุัดที่ดิน
3. เพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมและความคล่องตัวของกฎหมายในเรื่องการอายุัดที่ดินในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสมเพียงใด และควรมีการปรับปรุงประการใดบ้าง

สำหรับขอบเขตของการวิจัยนั้น จะมุ่งวิจัยเฉพาะการอายุัดที่ดินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา ซึ่งเป็นกลไกของฝ่ายตุลาการในการคุ้มครองโจทก์ ซึ่งอาจได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำของจำเลย ซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาของศาลเท่านั้น พร้อมกับศึกษาเปรียบเทียบการอายุัดที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน อันเป็นกลไกของฝ่ายบริหาร เพื่อป้องกันมิให้มีการจดทะเบียนหรือเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนชั่วคราวซึ่งเป็นกระบวนการก่อนที่จะมีการเสนอคดีขึ้นสู่ศาล จะไม่หมายความรวมถึงการอายุัดที่ดินในชั้นบังคับคดีหรือการอายุัดที่ดินตามกฎหมายอื่นแต่อย่างใด (อย่างไรก็ตามอาจจะมีการศึกษาบ้าง ก็จะเป็นไปในลักษณะของการเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นถึงวิธีการและหลักเกณฑ์ของการอายุัดที่ดินในส่วนวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาให้ชัดเจนขึ้น) โดยจะศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ โดยพิจารณาจากหลักกฎหมายไทยเป็นส่วนใหญ่

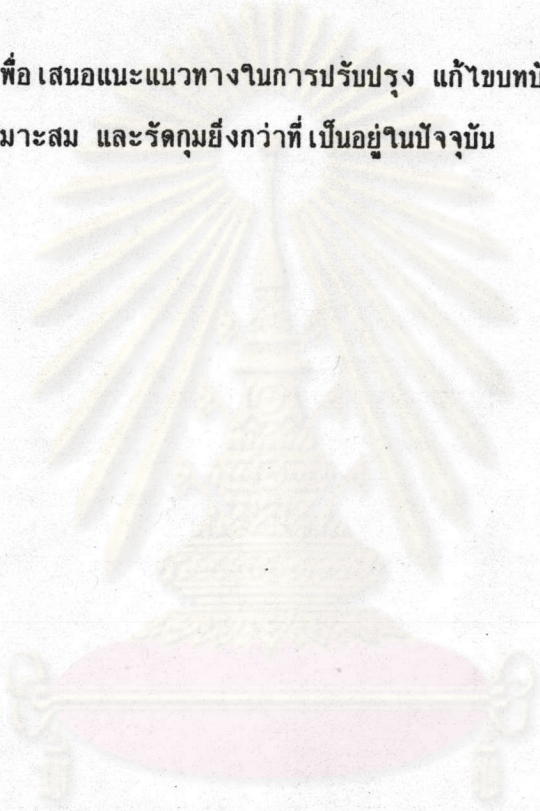
1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะใช้วิธีดำเนินการวิจัยโดยวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งได้ข้อมูลมาจากรากกฎหมายทั้งในและต่างประเทศ จากตัวอย่างกฎหมายและจากคำแนะนำนักนิติศาสตร์ จากการค้นคว้าคำพิพากษาของศาลโดยใช้วิธีพรรณนาและวิเคราะห์แนวคำพิพากษาศาลฎีกา ในประเด็นและแง่มุมต่าง ๆ และนำมาศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

โดยเหตุที่บทบัญญัติเรื่อง การอายุัดที่ดินในส่วนวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาคตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นบทบัญญัติซึ่งเป็นวิธีการในการป้องกันความเสียหายของโจทก์อันอาจเกิดขึ้น เนื่องจากการกระทำของจำเลย การวิจัยในเรื่องนี้ จึงมุ่งวิจัยเพื่อ

1. ทราบถึงระเบียบวิธีการและหลักเกณฑ์ของการอายัดที่ดินในส่วนวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
2. เพื่อทราบผลกระทบและปัญหาอันเนื่องมาจากการอายัดที่ดิน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการอายัดที่ดินให้มีความเหมาะสม และรัดกุมยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย